

به انضمام بررسی شیوه نوازندگی

فایل های صوتی اجرای قطعات کتاب
برگزیده آثار رضا ورزنده (جلد دوم)
از طریق کانال دائلود سی دی کتب نشر خُنیاگر به نشانی
[tele gram .me /khonyagarcd](https://t.me/khonyagarcd) قابل دائلود است .

(فایل های تصویری اجرای قطعات هر دو جلد نیز
با نوازندگی مؤلف کتاب با سنتور نُه خرک
متعاقباً از طریق کانال فوق الذکر منتشر خواهد شد.)

نشر خُنیاگر

تلفن: ۴۴۶۶۸۹۴۳ (تلفکس) و ۰۹۱۹۱۲۶۸۱۰۶

Email: khonyagarPub@gmail.com

کانال نشر خُنیاگر: [telegram .me /khonyagarPublications](https://t.me/khonyagarPublications)

برگزیده آثار رضا ورزنده (جلد دوم)

به انضمام بررسی شیوه نوازندگی

نگارش، آوانگاری و تنظیم رامین صفایی
طراحی جلد امیرمهدی مصلحی

نت نویسی کامپیوتری رامین صفایی

ویرایش نت نویسی و متن شهاب مینا

چاپ اول ۱۴۰۰

تعداد ۲۰۰ جلد

© حق چاپ برای ناشر محفوظ است .

شابم: ۰-۰۵-۰۵-۸۰۲۶۳۵-۰۰-۹۷۹-۰-۸۰۲۶۳۵-۰۵-۰ ISMN: 979-0-802635-05-0

فهرست قطعات

بخش اول:		بخش دوم:	
آوانگاری و تنظیم برای ستور نه‌خرک شل‌کوک		آوانگاری اجرای رضا ورزنده (با ستور یازده‌خرک می‌کوک)	
۱۶	۱. چهارمضراب شور و شهنواز (دو)	۴۲	۱. چهارمضراب شور و شهنواز (ر)
۱۹	۲. ضربی ابوعطا (شل)	۴۵	۲. ضربی ابوعطا (فا)
۲۱	۳. چهارمضراب داد (بیات ترک فا)	۴۷	۳. چهارمضراب داد (بیات ترک شل)
۲۲	۴. چهارمضراب عراق (افشاری دو)	۴۸	۴. چهارمضراب عراق (افشاری ر)
۲۳	۵. مقدمه و چهارمضراب دشتی (شل)	۴۹	۵. مقدمه و چهارمضراب دشتی (فادیز)
۲۶	۶. ضربی حصار و مخالف سه‌گاه (لاکُرن)	۵۲	۶. ضربی حصار و مخالف سه‌گاه (سی‌کُرن)
۲۹	۷. ضربی همایون و بیداد (می‌کُرن)	۵۵	۷. ضربی همایون و بیداد (رِکُرن)
۳۲	۸. مقدمه بیات اصفهان (شل)	۵۸	۸. مقدمه بیات اصفهان (لا)
۳۴	۹. ضربی چهارگاه (شل)	۶۰	۹. ضربی چهارگاه (دو)
۳۶	۱۰. ضربی ماهور (سی‌بِمل)	۶۲	۱۰. ضربی ماهور (لا)
۳۸	۱۱. ضربی نوا (شل)	۶۴	۱۱. ضربی نوا (فا)

توضیحات

۱. در این کتاب هر قطعه به دو شکل آوانگاری شده است: بخش اول آوانگاری براساس امکانات اجرایی سنتور معمولی نه‌خرک و در مایه‌های مرسوم هر دستگاه یا آواز است، تا زمینه استفاده از این قطعات برای عموم نوازندگان سنتور فراهم آید، و بخش دوم آوانگاری در مایه اصلی و همان‌گونه که استاد ورزنده با سنتور یازده‌خرک خود اجرا کرده است. آوانگاری در مایه اصلی بیشتر با انگیزه فراهم آوردن بستری مناسب برای تحقیق و بررسی شیوه نوازندگی ورزنده صورت گرفته است و چنانچه نوازندگان محترم به سنتور یازده یا دوازده‌خرک می‌کوک دسترسی داشته باشند و البته در اجرای قطعات فوق از مضراب‌هایی با الگوی مضراب‌های ورزنده (بدون نمد، بدون حلقه و...) استفاده کنند، اجرای آنها به صدادهی ویژه سنتور ورزنده نزدیک‌تر خواهد شد.
۲. از آنجا که توالی مضراب‌های راست و چپ در نواخته‌های ورزنده برنگارنده مشخص نبود، از مضراب‌گذاری این قطعات پرهیز شده است، اما در بخش اول تمامی قطعات بر مبنای درک و برداشت شخصی نگارنده از حالت اجرا و البته براساس مقدمات اجرایی سنتورهای نه‌خرک معمول (به‌ویژه هنگام تغییر پُزیسیون از سیم‌های زرد به سیم‌های سفید و مانند آن) مضراب‌گذاری شده‌اند که طبعاً جنبه پیشنهادی دارند.
۳. برخی قطعات در نمونه اصلی در همان مایه‌های مرسوم راست یا چپ‌کوک برای سنتور نه‌خرک اجرا شده‌اند و می‌توان از آوانویسی آنها برای سنتور یازده‌خرک با مختصر تغییراتی مستقیماً استفاده کرد. تنظیم و بازنویسی دوباره این قطعات در همان مایه برای سنتور نه‌خرک طبعاً فایده چندانی نداشت. در این موارد نگارنده پس از آزمون و خطای بسیار و با در نظر گرفتن عوامل متعددی - نظیر محدودیت کوک، سهولت اجرا، صدادهی بهتر، هماهنگی و نزدیکی با کوک سایر قطعات این مجموعه و... مایه مناسب دیگری را برای هر یک انتخاب کرده است، مانند قطعه چهارمضراب شور و شهنواز که در نمونه اصلی در شور اجرا شده و نگارنده آن را در شور دو بازنویسی و تنظیم کرده است. همچنین ضربی چهارگاه که در نمونه اصلی در چهارگاه دو اجرا شده و در اینجا به چهارگاه سل انتقال یافته است.
۴. در مواردی که اجرای برخی از تکنیک‌ها، به دلایل مختلف، با سنتور نه‌خرک امکان‌پذیر نبوده است از تکنیکی نزدیک به اجرای اصلی استفاده شده است، مانند میزان‌های ۱۵۳ و ۱۵۴ از قطعه ضربی همایون که در تنظیم برای سنتور نه‌خرک به دلیل تغییر پُزیسیون تکنیک «خفه‌کردن» صدای مضراب با دست چپ عملاً قابل اجرا نیست و لذا به جای آن از تکنیک خواباندن مضراب روی سیم استفاده شده که از نظر صدادهی به آن بسیار نزدیک است و در شیوه نوازندگی ورزنده نیز بسیار معمول. در میزان ۵۴ از قطعه چهارمضراب شور و شهنواز نیز با توجه به تغییر در ناحیه نوازندگی (زرد به سفید) خواباندن هم‌زمان مضراب بر می‌بُمل و می‌گُرن مقدور نیست و لذا تنها به خواباندن مضراب چپ بر می‌بُمل اکتفا شده است. همچنین میزان‌های ۶۷ الی ۶۹ ضربی ماهور که در نمونه اصلی به شکل «گرفته» اجرا شده اما در تنظیم برای سنتور نه‌خرک به شکل خواباندن مضراب روی سیم نگارش شده است.

۵. کوک‌های ارائه شده برای سنتور یازده‌خرک بر مبنای جایگاه اولیه‌ی خرک‌های سیم‌های سفید است و در برخی قطعات حین اجرا لازم است خرکی جابه‌جا شود که در آوانگاری حاضر لحظه‌ی احتمالی جابه‌جایی خرک با علامت * به همراه نام نت و فلش راست یا چپ در بالای نام نت مشخص شده است. به عنوان مثال، \vec{Mi} * به معنای به سمت راست کشاندن خرک می است. این جابه‌جایی خرک در تنظیم برای سنتور نه‌خرک تنها در یک مورد (قطعه چهارمضراب شور و شهناز) اعمال شده است. در این مورد جابه‌جایی خرک بین دو قسمت از اجرای قطعه رخ می‌دهد و زمان کافی (فرمات در میزان ۱۰۷) برای این کار وجود دارد.
۶. در نمونه‌های صوتی موجود از ضربی حصار و مخالف سه‌گاه و مقدمه و چهارمضراب دشتی که در دسترس نگارنده قرار دارد کوک قطعه کمی پایین‌تر از دیاپازون به گوش می‌رسد که ممکن است بر اثر تغییر دور آنها در ضبط‌های مکرر باشد. از سوی دیگر، این قطعات به شکل «تک‌نوازی» اجرا شده‌اند و از این رو شاید نوازنده خود را ملزم به رعایت کوک دقیق دیاپازون نمی‌دانسته است. در این موارد کوک قطعه با مشورت و کمک هنرمندان پیرو این شیوه تصحیح شده است.
۷. علامت‌های بمل، بکار و دیز در سرکلیدها (به ویژه در همایون، اصفهان و چهارگاه) قدری کمتر از بمل، بکار و دیز در سیستم اعتدال مساوی^۱ است.
۸. در تنظیم قطعات چهارمضراب شور و شهناز، ضربی ابوعطا و مقدمه و چهارمضراب دشتی برای سنتور نه‌خرک نت می‌بمل همواره در خرک اول اجرا می‌شود مگر با علامت (8). طبیعی است چنانچه دو نت می‌بمل به شکل دو بمل هم صدا نوشته شده باشند منظور اجرای هم‌زمان سیم‌های خرک هشتم زرد و خرک اول سفید است، مانند میزان‌های ۴ و ۷۳ در قطعه ضربی ابوعطا.
۹. نقطه‌ی زیرنت‌ها (استاکاتو) همراه با مضراب‌گذاری به معنای اجرای نت همراه با خواباندن مضراب مورد نظر روی سیم است. باید توجه داشت در شیوه سنتورنوازی ورزنده مضراب‌ها از سطح ساز بسیار اندک بالا می‌آیند و در نتیجه گاهی اوقات تشخیص اینکه آیا نت مزبور به شکل استاکاتو اجرا شده یا مضراب از سیم فاصله کوچکی را حفظ کرده، تنها با اتکا به نمونه صوتی - بسیار دشوار است. نگارنده با همه دقتی که در گوش سپردن به این قطعات داشته باز هم نمی‌تواند مدعی شود که تمامی موارد را درست تشخیص داده است.
۱۰. اگر نقطه‌ی زیر چند نت پیاپی و با علامت «گرفته» مشخص شده باشد، نغمه‌های مزبور همگی با مضراب راست اجرا شده صدای تک‌تک آنها بلافاصله پس از اجرا با استفاده از دست چپ خفه می‌شود.
۱۱. اجرای گلیساندو (با هر تعریفی که از طرز اجرای آن بر سنتور داشته باشیم) به طور طبیعی، در سنتورهای نه‌خرک نسبت به سنتور یازده‌خرک دشوارتر است. در آوانگاری بخش اول این کتاب این تکنیک به دو شکل نمایش داده شده است: (۱) مضراب‌های راست و چپ متوالی و بیشتر در مواردی که گلیساندو در برگیرنده فواصل بیشتر از یک اکتاوا است، مانند آنچه در میزان ۱۷ از ضربی حصار و مخالف سه‌گاه مشاهده می‌شود، (۲) ریز کوتاهی که فاصله دو نت را می‌پوشاند و بیشتر در مواردی که گلیساندو در برگیرنده فواصل کمتر از یک اکتاوا است، مانند آنچه در میزان ۵۱ و ۵۲ از مقدمه و چهارمضراب دشتی (ج ۲) مشاهده می‌شود.

۱۲. در شیوه سنتورنوازی ورزنده، هنگام اجرای جفت مضراب، در بسیاری موارد مضراب‌های راست و چپ عملاً هم‌زمان اجرا نمی‌شوند و تقدم و تأخر ظریف و زیبایی بین آنها به چشم می‌خورد. در این آوانگاری از ثبت چنین مواردی (که نگارش و خواندن نت‌ها را بسیار دشوار می‌سازد) صرف‌نظر شده است. با این حال، در مواردی که اختلاف میکروتنی بین دو نت وجود دارد مضراب‌های جفت با علامت استاکاتو نمایش داده شده‌اند که در عمل مضراب راست اندکی زودتر از مضراب چپ فرود می‌آید و مضراب چپ روی سیم خفه می‌شود:

۱۳. کلمه «پوشیده» بیانگر نوازندگی در حالتی است که سنتور با دستمال، پارچه یا حوله‌ای نسبتاً نازک پوشانده شده است.
۱۴. علامت ... 8 در بخش تنظیم برای سنتور نه‌خرک تنها جنبه پیشنهادی دارد و نوازنده در صورت تمایل می‌تواند ملودی را در همان اکتاو نوشته شده اجرا نماید.
۱۵. سرعت یا تمپوی قطعات معمولاً ثابت نمی‌مانند. از این رو، تمپوی نوشته شده در ابتدای قطعه یا بین بخش‌های یک قطعه همواره اندازه‌ای میانگین و تقریبی دارد.
۱۶. علامت فرمات بر سکوت میزان در قطعاتی استفاده شده که به صورت هم‌نوازی اجرا گردیده و بیانگر لحظاتی است که نوازنده‌ای دیگر (ویلن، تار یا ...) در حال اجراست.
۱۷. به سبب بداهه بودن قطعات، بالطبع گاه اشتباهات کوچکی در اجرا به چشم می‌خورند که در آوانگاری حاضر با کمترین دخل و تصرف تصحیح شده‌اند (مانند میزان ۵۳ از قطعه «چهار مضراب شور و شهنان»).
۱۸. نت‌هایی که داخل پرانتز قرار گرفته‌اند بردو دسته‌اند:
- (۱) در مواردی که به نظر می‌رسید در نمونه صوتی موجود و هنگام اجرای زنده توسط نوازنده سهواً نادرست اجرا شده‌اند که در آوانگاری شکل درست آنها در تنظیم برای سنتور نه‌خرک داخل پرانتز درج شد،
- (۲) در مواردی که زیرایی نئی در نمونه اصلی با آوانگاری بخش اول تفاوت میکروتنی دارد تنها به منظور سهولت اجرا بر اساس کوک‌های معمول سنتور در بخش اول از اجرای آن به شکل اصلی صرف‌نظر شده است، مانند نت ریمل در میزان ۱۱ از مقدمه و چهار مضراب دشتی که در اجرای اصلی دوشری نواخته شده و با انتقال مایه به دوم بزرگ بالاتر می‌بایست رگژن نگاشته و اجرا می‌شد.
۱۹. عناوین قطعات (مانند مقدمه، ضربی، چهار مضراب و ...) انتخاب آوانگار، و تنها بیانگر ویژگی‌های کلی قطعه است.

کوک قطعات برای اجرا با سنتور نه خرک شل کوک

شور دو و دشتی شل

بیات ترک فا، ابوعطا و نوای شل، ماهور سی پفل

افشاری دو

سه گاه لا کزن

همایون می کزن

اصفهان شل

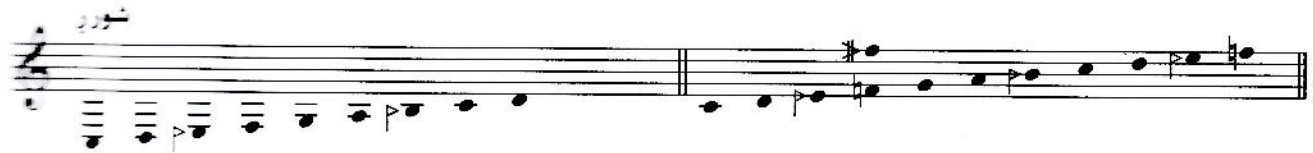
چهارگاه شل

از آنجا که نت های پشت خرک چهارم به بعد در قطعات استفاده نشده اند، کوک آنها اختیاری است.

کوک قطعات برای اجرا با سنتور یازده خرک می کوک

شور

ابوعطا و نوای فا

بیات ترک شل

افشاری

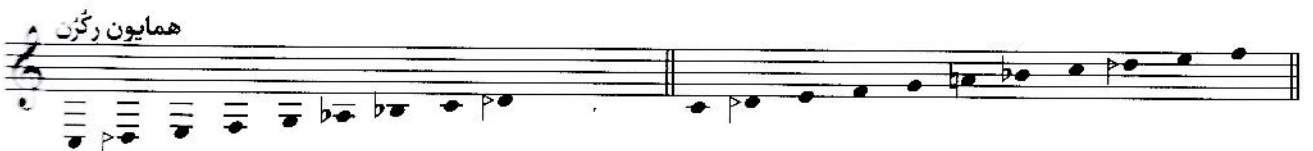
دشتی فادیز

سه‌گاه سی‌گزن

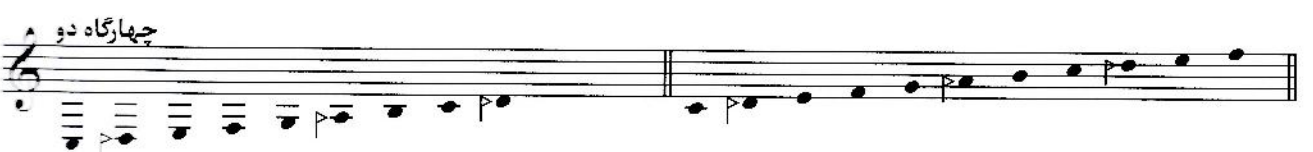
همایون رنگزن

بیات اصفهان لا

چهارگاه دو

ماه‌ور لا

چهارمضرب شور و شهناز

♩ = 120

8

14

19

25

32

38

45

51

58

Selected Pieces of Rezā Varzandeh

(Volume 2)

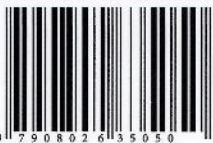
With Analysis of performing Style

Transcription and Analysis
Rāmin Safāie

مجلد دوم آثار ضربی رضا ورزنده، استاد صاحب سبک سنتور، با آوانگاری یازده ضربی در پنج آواز و شش دستگاه ارائه شده است. با یافتن اجرایی از او در دستگاه نوا، این مجلد اثری ضربی از ورزنده را در نوا نیز در بردارد. به روال جلد اول هر قطعه هم برای سنتور یازده ضربی می‌کوک و ورزنده آوانویسی شده و هم به منظور آموزشی کردن آن برای نوازندگان کنونی برای سنتور نه ضربی کوک مضراب‌گذاری شده و به مایه‌ای انتقال یافته که از نظر صداهای و سهولت اجرا به نمونه اصلی نزدیک باشد. در مایه‌های انتخابی تغییر کوک به سادگی و در زمانی کوتاه با جابه‌جایی ضربی - همانند همان شیوه‌ای که ورزنده خود به کار می‌برد - عملی است و در آنها با روان‌تر شدن اجرا از نظر مضراب‌گذاری و تغییر ناحیه نوازندگی اجرای تکنیک‌هایی نظیر خواباندن مضراب روی سیم، خفه کردن یا گرفتن صدای سیم با دست چپ و... نسبت به راست‌کوک‌های مرسوم بیشتر امکان‌پذیر است؛ ویژگی‌هایی بسیار برجسته و مهم که مهر و امضای نوازندگی این استاد هستند و حذف آنها در اجرا لطمه زیادی به زیبایی قطعه وارد می‌کند.

در ضمیمه مؤلف شیوه ضربی نوازی رضا ورزنده را با تدقیق در آوانگاری‌های خود در هر دو جلد و نیز سایر نواخته‌های به دست آمده از ورزنده، به تفصیل مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار داده است.

9 790802 6135050

کنیا
ناشر خنیاگر

بتهوون
مرکز موسیقی بتهوون شیراز